

розвитку економіки держави в цілому, так і стан та трансформаційні процеси, які відбувалися в діяльності споживчої кооперації. На нашу думку, зміцненню позицій споживчої кооперації на сільському ринку буде сприяти збереження організаційної єдності системи і спільності економічних інтересів господарюючих суб'єктів, наявність розвинутої матеріально-технічної бази, наявності постійних споживачів на ринку товарів та послуг (пайовики, сільські жителі), довіри з боку населення; виконання комунікаційної ролі в сільській місцевості, державної підтримки та наявності кваліфікованого кадрового потенціалу.

Література

1. Основні показники господарсько-фінансової діяльності підприємств і організацій Полтавської облспоживспілки за 2002—2006 рр. — Полтава: Полтавська облспоживспілка.
2. Роздрібна торгівля Полтавщини в 1995—2005 рр. Стат. збірник / Керів. авт. кол. В. Русинов. — Полтава: Полт. обл. упр. статистики, 2006. — 63 с.
3. Статистичний щорічник Полтавської області за 2002—2006 рр. / За ред. Т.А. Бугайченко. — Полтава: Полт. обл. упр. Статистики.

Стаття надійшла до редакції 13.03.2008

УДК 339.13

В. В. Іванова, докторантка,
Міжнародний науково-навчальний центр
інформаційних технологій і систем НАНУ

СУЧАСНИЙ ІНСТИТУЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЄЮ ЕКОНОМІЧНИХ АГЕНТІВ

АНОТАЦІЯ. Розглядається проблема інституційного вирішення системності процесу інформаційного забезпечення економічних агентів на мезо- та макрорівнях, досліджується сучасна структура наявних суб'єктів цього процесу.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Інформація, інформаційне забезпечення, економічний розвиток.

Для сучасного стану економіки характерна потреба у зростанні інноваційної активності, що дасть змогу забезпечити відповідний рівень конкурентоспроможності.

Інноваційні процеси вирізняються необхідністю синтезу наукових досліджень, технічних та виробничих процесів, що з одного боку призводить до збільшення потреби в інформації, з іншого — до збільшення самих інформаційних потоків, а також призводить до активізації трансферу знань та інтелектуального потенціалу.

Зі збільшенням обсягів інформації, яка з категорії допоміжної перейшла до категорії найважливішої складової ресурсів та продукції (послуг), виникла проблема вдосконалення інформаційного забезпечення суб'єктів економічних процесів, а за умови формування економіки, заснованої на знаннях вона трансформується у проблему забезпечення інформацією суспільства в цілому.

У сучасних дослідженнях та публікаціях постійно підкреслюється важливість даної проблематики. Слушно, що без організованого інформаційного забезпечення неможливий науково-технічний прогрес, забезпечення ринку конкурентоспроможною продукцією та вихід на світові ринки [1]. Відмічається також, що посилюється залежність інноваційної активності підприємств від їх інформаційної забезпеченості [2]. При цьому зауважується, що на інформаційні ресурси України значно впливає стихійність та безсистемність відомчих інтересів, а також використання переважно бібліотечних каналів розповсюдження науково-технічної інформації [3]. Безперечно, інформаційне забезпечення створює умови для системних досліджень будь-яких проблем [4].

Проблему інформаційного забезпечення досліджували вчені, серед яких Бажал Ю. М., Чубукова О. Ю., Винарик Л. С., Блюменау Д. И. та ін. Наявні дослідження не вирішують у достатній мірі проблему такого забезпечення.

Метою статті є аналіз структури наявних суб'єктів цього процесу, їх способів та методів інформаційного забезпечення споживачів та визначення основних вимог до суб'єктів, що повинні його здійснювати.

Основне завдання суб'єктів, що займаються інформаційним забезпеченням в умовах розвитку економіки, заснованої на знаннях — це формування інформаційної основи для генерації продуктивних знань. До них відносяться знання, що здатні генерувати нові знання та вказують науковцю, фахівцю найбільш імовірні шляхи якісного вдосконалення розглядуваного предмету [5].

Якість та ефективність інформаційного забезпечення в значній мірі залежить від характеру наданої інформації. Можна вважати достатнім рівень інформаційного забезпечення за умови, коли інформаційна структура розміщує корисну для споживача інформацію: на сайті в повному обсязі (повні тексти) задля оператив-

ності; на сайті, але частина інформаційного фонду подається у вигляді повнотекстових документів, а частина інформації — як довідково-ознайомча, при цьому її більш змістовний варіант можна отримати за запитом (замовленням) в режимі on-line або off-line.

У будь-якому випадку споживач повинен мати уявлення про інформаційний фонд: змістовність інформації, вид, форма. Відомості про інформаційне забезпечення повинні переконати споживача в тому, що саме від даної інформаційної структури він отримає максимально корисну інформацію.

Оперативність та своєчасність інформаційного забезпечення неможлива на сьогодні без використання інформаційно-комунікаційних технологій та комунікацій, зокрема мережі Інтернет, тож практично кожний суб'єкт прагне розмістити в даній мережі відомості про свою діяльність, у тому числі й інформаційні структури. Споживачу для отримання потрібної інформації доцільно було б звертатися спершу до таких структур, а отже необхідно мати їх повний перелік та адресну інформацію. УкрІНТЕІ формує та надає доступ (після реєстрації) до бази даних «Інформаційні служби», в якій міститься інформація про 128 подібних суб'єктів.

Сучасні умови розвитку суспільства та всіх його складових потребують чіткої системи інформаційного забезпечення спеціалізованими структурами. Дослідимо інституційний стан організації забезпечення інформаційними ресурсами на мезорівні та макрорівні, для чого спочатку розглянемо вже згадану базу даних «Інформаційні служби» УкрІНТЕІ.

На січень 2008 р. кількість інформаційних служб, що входять до бази даних УкрІНТЕІ «Інформаційні служби» та задекларували одним із своїх напрямів діяльності інформаційне забезпечення, становить лише 62, тобто майже 49 % від загальної кількості суб'єктів (128), зазначених у даній базі даних. Серед них 12 наукових бібліотек, 10 вищих навчальних закладів, 16 науководослідних та проектно-конструкторських установ, 12 державних ЦНТЕІ та 12 підприємств різних сфер діяльності. При цьому 15 із даних 62 суб'єктів на момент дослідження взагалі не мали власного сайту, а сайти 12 — не працювали, тобто тільки 35 або 56,5 % інформаційних служб із тих, що займаються інформаційним забезпеченням, надавали можливість оперативно ознайомитися з їх діяльністю та можливо отримати інформацію. Серед цих 35 служб 15 (43 %) інформують тільки про напрями своєї діяльності, причому на сайтах 9 з них взагалі не згадується про такий напрям діяльності, як інформаційне забезпечення, тобто фактично лише

26 суб'єктів серед 128, що ввійшли до БД «Інформаційні служби» дійсно займаються інформаційним забезпеченням.

Серед них 9 бібліотек та Книжкова палата України ім. І. Федорова. Взагалі роль бібліотек у формуванні знань відома, найбільш значущою є роль бібліотек в інформаційному забезпеченні освітянського процесу для формування базових знань майбутніх фахівців, тому всі бібліотеки доречно було б віднести до інформаційних служб України. Але сьогоднішній стан цих закладів та їх фондів не завжди відповідає вимогам часу, і це є окремою проблемою, що потребує дослідження та вирішення, але не єдиною. Вони, у своїй більшості не мають змоги використовувати сучасні технології та комунікаційні засоби, що знижує ефективність інформаційного забезпечення.

До решти з 26 розглядуваних інформаційних служб увійшли науково-дослідні та проєктні установи, державні ЦНТЕІ різних регіонів та інші організації. Інформаційне забезпечення більшості з них не тільки не носить комплексного характеру, а й відсутній практично інформаційний фонд (на сайті жодної інформації). Крім того, для організації процесу інформаційного забезпечення недостатньо використовуються інформаційно-комунікаційні технології та засоби комунікації.

Державне підприємство «Український інститут промислової власності» формує більш широкий інформаційний фонд та діапазон інформаційних послуг, а саме створюється база даних зареєстрованих в Україні товарів та послуг і надається доступ до неї через мережу Інтернет. На сайті розміщена інформація щодо об'єктів промислової власності, яка висвітлює сутність даних об'єктів, відомості про порядок отримання патентів, нормативно-правові аспекти, а також надаються форми бланків офіційних документів. Підприємство надає доступ через мережу Інтернет (частково безкоштовний) до баз даних та інформаційно-довідкових систем, а також патентно-інформаційних фондів стосовно промислової власності. На сайті також розміщуються статті та доповіді за тематикою діяльності. Інститут декларує можливість надання письмової інформації з питань охорони інтелектуальної власності та методичних матеріалів у сфері промислової власності без надання консультацій. Такий підхід до інформаційного забезпечення може бути оцінений позитивно, але інформаційний фонд обмежений тільки певною сферою діяльності, що хоч і є об'єктивним для подібної структури, але не завжди задовольнить широкі інформаційні потреби споживача.

Доступ на комерційній основі до бази даних технічних інновацій та перспективних розробок своєї галузі надає товариство з

обмеженою відповідальністю «Науково-дослідний інститут «Укр-металургінформ». Серед послуг, пов'язаних з інформаційним забезпеченням, пропонується довідково-інформаційне обслуговування за запитом та новини галузі.

Відкрите акціонерне товариство «Український інститут по проектуванню засобів та споруд зв'язку «Дніпрозв'язок» як інформаційне обслуговування декларує надання відомостей про наявність у його фонді нормативних документів та літератури за напрямками діяльності інституту, а також іншу довідкову інформацію.

Розглянемо детальніше, ким представлені в базі даних в якості інформаційних служб інформаційно-аналітичні та інформаційні організації, основна діяльність яких мусить бути пов'язана з інформаційним забезпеченням. До них у даній базі даних можна віднести ЦНТЕІ різних регіонів, які створювалися з метою розповсюдження інформації щодо науково-технічних досягнень, передового виробничого досвіду, науково-технічної та інноваційної політики регіону. Вони по-різному підходять до інформаційного забезпечення споживачів, але загальним є те, що на їх сайтах не завжди можна з'ясувати, яку саме інформацію, якої галузі та в якій формі можна отримати. Більшість з них пропонує тематичні добірки на замовлення, але тематика інформаційного фонду невідома, тому зробивши замовлення споживач напевне не знає, чи отримає він необхідний матеріал. Термін виконання замовлень на сайті не зазначається.

Доступ до баз даних, про наявність яких повідомляється на сайті, в таких організаціях можна отримати тільки при безпосередньому їх відвідуванні, що свідчить про низький рівень використання інформаційно-комунікаційних технологій.

База даних УкрІНТЕІ «Інформаційні служби» заслуговує позитивної оцінки, але є неповною і переважно через те, що формується не на основі власних досліджень наявності даних структур та занесення їх до бази даних, а на основі пропозицій самих підприємств. Споживач при цьому залишається не поінформованим про ступінь її наповненості. Фактично проблему пошуку структури, до якої він може звернутися з тим чи іншим запитом для задоволення своїх інформаційних потреб мусить дана база даних остаточно не вирішує.

На більшості сайтів суб'єктів, що декларують одним з напрямів своєї діяльності інформаційне забезпечення, представлена інформація про їх діяльність, але немає жодних відомостей про наявні бази даних. У деяких підприємств інформаційний фонд практично відсутній або інформація про нього не надається, що

робить його закритим для споживача. Більшість таких структур створює інформаційний фонд на свій розсуд та на основі власних можливостей без вивчення попиту, тому що не чітко окреслює для себе сегмент, для якого планує працювати.

Аналіз організації процесу інформаційного забезпечення зазначеними інформаційними службами та відсутність власних баз даних свідчить про наявність у них інформації переважно друкованої форми, що знижує оперативність інформаційного забезпечення. Часто ж інформація, яку вони надають має лише довідковий характер, а не є продуктивною, тобто не слугує підґрунтям для генерації продуктивних знань, результатом використання яких є їх матеріалізація у певну продукцію (послуги) або прийняття ефективних рішень.

Основним суб'єктом у сфері інформаційного забезпечення науково-технічною інформацією в Україні варто вважати УкрІНТЕІ. Інститут формує ряд баз даних, у т.ч. базу інноваційних технологій, яка доступна в реферативному режимі на сайті. В ній міститься наступна інформація: назва технологій, короткий опис, ступінь завершеності розробки, форми та умови передачі результатів, а більш детальна інформація надається за спеціальною заявкою. Крім того, на сайті УкрІНТЕІ розміщена інформація про загальні ресурси з науково-технічної діяльності (базы даних) та корпоративні ресурси системи науково-технічної інформації. Вони переважно представлені бібліографічними відомостями щодо технологій, виконаних науково-дослідних та дослідницько-конструкторських робіт, захищених дисертаційних робіт, питань продовольства та агропромислового виробництва, винаходів, науково-технічних досягнень України (нові вибори, процеси, матеріали), публікацій у регіональних та всеукраїнських періодичних виданнях.

База даних «Екологічні організації України» містить інформацію про роботи та програми із захисту навколишнього середовища, а база даних «Виставки» та «Науково-технічні заходи України» — інформацію про ці події в Україні та світі. Інститут на сайті розміщує інформацію про наявність бази даних повних текстів законодавчо-нормативних актів у сфері освіти, науки та науково-технічної інформації. УкрІНТЕІ формує та безкоштовно надає доступ до бази даних «Інтернет-ресурси України» за тематичними розділами, а також інформацію про підприємства України (адреси, номенклатура продукції чи послуг) та інформаційні служби, база даних яких аналізувалася.

З тринадцяти баз даних інституту вільний доступ безпосередньо з його сайту можна отримати тільки до двох, комерційний

спосіб доступу передбачений для чотирьох, доступ до інших (7) здійснюється за запитом. Анотація до кожної бази даних містить режим її поповнення та контактну інформацію, в т.ч. й адресу електронної пошти. Для споживача варто було б мати приклади формування результатів запитів, щоб орієнтуватися в обсязі інформації, яку він може отримати. Інформація більшості баз даних (як представлено в анотаціях на сайті) має бібліографічний характер, тобто є стислою, що не дає змоги детально ознайомитися з проблемою. Крім того, не зазначається форма представлення бібліографічних відомостей, тобто це бібліографічний опис або бібліографічний запис, що впливає на ступінь поінформованості споживача.

На сьогодні до структур, що займаються інформаційним забезпеченням можна віднести інформаційні центри, що створюються різними суб'єктами або групами суб'єктів. Дані центри можна розподілити за наступними групами: інформаційні центри підприємств, інформаційні центри галузей, інформаційні центри регіонів, інформаційні центри міст, інформаційні центри громадських організацій та їх об'єднань, інформаційні центри органів влади та державних структур, інформаційні центри розвитку підприємництва, інформаційно-бібліотечні центри, інші. Більшість з них надає довідково-ознайомчу інформацію, яка лише опосередковано сприяє генерації продуктивних знань.

Інформаційні центри підприємств та інших господарюючих суб'єктів створюються переважно з метою інформування щодо своєї діяльності майбутніх партнерів. Існують й інші інформаційні центри (переважно при підприємствах, навчальних закладах), що займаються не інформаційним, а програмним забезпеченням, впровадженням інформаційних технологій та комунікацій. Споживач, який у пошуках інформації (наприклад, через мережу Інтернет) буде орієнтуватися на інформаційні центри, як можливе її джерело. Отримає завдяки даному факту занадто «шумовий» результат.

Галузеві інформаційні центри надають на сайтах новини галузі; окремі публікації з різних тем без певної систематизації. Деякі з них пропонують короткі аналітичні довідки про стан ринку та інформацію про підприємства (послуги або продукцію, ціни, місцезнаходження, умови співробітництва) із зазначенням контактної інформації.

Увага інформаційних центрів міст та регіонів зосереджена переважно теж на довідково-ознайомчій інформації про саме місто та регіон (населення, клімат, музеї, магазини, підприємства,

транспорт). Частина таких центрів надає переважно консультаційні та інші послуги щодо започаткування та ведення бізнесу, а інформаційне забезпечення обмежується відомостями, необхідними для вирішення даної проблеми. У містах також створюються інформаційні центри для активізації туризму, але вони фактично носять ознайомлювально-рекламний характер щодо даної місцевості та призначені тільки для туристів.

Інформаційний центр органів державної влади пропонують інформацію у відповідності до специфіки своєї діяльності. Ряд інформаційних центрів створюються громадськими організаціями під конкретний проект для інформування про його сутність, хід реалізації, залучення бажаючих приєднатися. Проблема полягає не в тому, що сайти таких центрів (їх інформаційний фонд) мають різну інформаційну наповненість, головне, що рівень комплексності інформаційного забезпечення залишається низьким.

Вирішити питання інформаційного забезпечення прагнуть ініціатори програми «Створення регіональних інформаційних порталів», що ставить за мету покращення організації доступу до інформації урядових, громадських, організацій та підприємств різних галузей для підвищення рівня поінформованості громадського суспільства України. Подібні структури орієнтовані на підвищення рівня поінформованості громадськості, але як і решта розглянутих структур не вирішують проблеми інформаційного забезпечення економіки, заснованої на знаннях.

Висновки. Процес інформаційного забезпечення не обов'язково повинен реалізовувати єдність щодо структурування та наповненості інформаційного фонду, уніфікації способів надання інформації. Головним повинно бути забезпечення системно-комплексного підходу до його здійснення.

Література

1. *Симоненко Т. В.* Інформаційне забезпечення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні // Бібліотечний вісник. — 2003. — № 5. — С. 20—22.
2. *Чайковська К. В.* Інформаційне забезпечення інноваційної діяльності машинобудівних підприємств України // Актуальні проблеми економіки. — 2006. — № 10. — С. 200—207.
3. *Соснін О.* Національним інформаційним ресурсам — стратегію розвитку // Віче. — 2004. — № 11. — С. 64—68.
4. *Пархоменко О. В.* Роль інформаційно-аналітичного забезпечення в управлінні функціональними системами // Проблеми науки. — 2006. — № 10.

5. Информационные системы в управлении информсредой образования: учебно-методический комплекс: В 3-х ч. Ч. 3. Информационные ресурсы и виды информационных систем, образующих информсреду образования. Моделирование, проектирование и сопровождение ИС в образовании на протяжении всего их жизненного цикла / Под. общей ред. Монова Д.Л., Тихонова А.Н. // http://windows.edu.ru/windows_catalog/files/r47003/mirea002.pdf.

Стаття надійшла до редакції 13.03.2008

УДК 65.01

І. Ю. Ільченко, аспірантка,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

СТРАТЕГІЇ ДОСЯГНЕННЯ ЛІДЕРСТВА НА РИНКУ

АНОТАЦІЯ. У статті представлено різні погляди на стратегію досягнення лідерства на ринку. Узагальнено основні підходи, які пропонували визнані експерти у сфері стратегічного менеджменту.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Стратегія, бізнес-стратегія, лідерство на ринку, конкуренція, конкурентна перевага, ключова компетенція.

Інформаційне століття, що характеризується підвищеною інтенсивністю інформаційного обміну й глобалізацією, висуває нові вимоги до підходів, які використовуються при розробці стратегій. У першу чергу це пов'язано з тим, що сьогодні зовнішнє середовище змінюється набагато швидше й драматичніше, а ступінь невизначеності впливу різних факторів на майбутнє зростає.

Проблема формування й реалізації бізнес-стратегії підприємства складна й багатогранна. Необхідно відмітити, що при всій важливості для практики бізнесу формування бізнес-стратегії підприємства саме поняття бізнес-стратегії не має єдиного, однозначного тлумачення в наукових дослідженнях. Широке коло питань, пов'язаних з розробкою бізнес-стратегії, їх дискусійний характер доповнюється також галузевою специфікою ринків, яка спричиняє суттєвий вплив на розробку стратегічних рішень. Таким чином, вважаємо за доцільне дослідити окреслене коло питань з метою уточнення суті бізнес-стратегії підприємства та їх концептуальних засад.